

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ

Наталія ВИШНЕВСЬКА

ПРІОРИТЕТИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Розглянуто сутність бюджетної політики, проведено ретроспективний аналіз пріоритетів бюджетної політики та визначено шляхи удосконалення практики її реалізації на місцевому рівні.

Ключові слова: *бюджет, бюджетна політика, бюджетні пріоритети, фінансова спроможність органів місцевого самоврядування, збалансований регіональний розвиток.*

Бюджетна політика відіграє важливу роль у досягненні завдань економічної політики та є ключовою ланкою фінансової політики держави. Нині, в умовах фінансової кризи, доволі важливим науковим та практичним завданням є вибір пріоритетних цілей і напрямків бюджетної політики.

Протягом останнього десятиліття як на державному, так і на місцевому рівнях не були сформовані єдині підходи та критерії до визначення пріоритетів і завдань бюджетної політики. Прийняті Основні напрямки бюджетної політики та Декларації цілей і завдань мають лише декларативний характер. Тому проведення ретроспективного аналізу цілей і завдань бюджетної політики та визначення місцевих бюджетних пріоритетів з метою впровадження програмно-цільового методу планування бюджету в сучасних умовах є *актуальним*.

Окремі питання механізму формування бюджетної політики висвітлені у *працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених*: М. Азарова, С. Баруліна, А. Грязнової, В. Дем'яшина, В. Зайчикової, О. Кириленко, В. Кравченка, Т. Ковальової, В. Кудряшова, І. Луніної, Ю. Пасічника, К. Павлюк, Г. Старостенко, Л. Тарангул, С. Юрія, Ф. Ярошенка та багатьох інших. Проте, незважаючи на значну кількість публікацій у галузі бюджету та бюджетної політики, *залишаються недостатньо дослідженими* питання визначення пріоритетів бюджетної політики саме на місцевому рівні.

Метою статті є оцінка існуючих державних пріоритетів бюджетної політики на місцевому рівні в сучасних умовах та визначення шляхів удосконалення практики її реалізації.

У науковій літературі відсутні єдині підходи до трактування сутності бюджетної політики та визначення відповідності бюджетних пріоритетів на місцевому рівні програмам і стратегіям регіонального розвитку. У "Фінансово-кредитному словнику" за редакцією А. Г. Грязнової вказано, що бюджетна політика – це сукупність рішень, які приймаються органами законодавчої (представницької) та виконавчої влади на

виконання заходів, пов'язаних з визначенням основних напрямів розвитку бюджетних відносин і формування конкретних шляхів їхнього використання в інтересах громадян, суспільства і держави [1, 125].

У підручнику "Фінанси" за редакцією С. І. Юрія та М. В. Федосова визначено, що бюджетна політика – це діяльність держави з використання бюджетних відносин для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. Підкреслено також, що ці відносини об'єктивні і не залежать від свідомості людей [2, 146–147].

В. І. Кравченко визначає бюджетну політику як систему скоординованих заходів, які здійснюються органами законодавчої та виконавчої влади, а також органами місцевого самоврядування та органами влади субнаціонального рівня з метою забезпечення сталого зростання ВВП, максимальної зайнятості, доходів та видатків бюджетів, соціального забезпечення, збалансування бюджету та організації міжбюджетних відносин [3, 75].

Т. М. Ковальова та С. В. Барулін вважають, що бюджетна політика як організаційно-фінансова категорія є "...системою заходів і дій органів влади в сфері управління бюджетним процесом на основі концепції розвитку бюджетних відносин у складі загальної економічної політики, спрямованої на реалізацію всіх функцій бюджету з метою досягнення певного на даному етапі економічного та соціального ефекту" [4, 91–92].

Бюджетна політика держави та бюджетна політика на місцевому рівні мають спільну економічну й правову базу, яка забезпечує реалізацію прав та інтересів громадян нашої держави. Це дає нам змогу розглядати теоретичну базу бюджетної політики на місцевому рівні в контексті бюджетної політики держави з врахуванням регіональних особливостей.

Розглянувши підходи до визначення поняття "бюджетна політика", можемо визначити три критерії щодо характеристики бюджетної політики: за функціональною, управлінсько-часовою та адміністративно-територіальною ознаками.

За функціональною ознакою бюджетну політику поділяють на політику щодо доходів, видатків, боргу, міжбюджетних відносин. Політика доходів (фіскальна політика) має за мету забезпечення надходження необхідного обсягу коштів для виконання основних функцій і завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування за допомогою податків, обов'язкових зборів та інших форм мобілізації доходів до бюджету. Політика у сфері видатків передбачає забезпечення бюджетними коштами виконання програм, що реалізуються органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Політика у сфері боргу передбачає здійснення внутрішніх і зовнішніх запозичень органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування. Політика у сфері міжбюджетних відносин передбачає забезпечення органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами, необхідними для виконання повноважень, покладених на них Конституцією України та законами України.

За адміністративно-територіальним критерієм субнаціональну бюджетну політику можна поділити на регіональну (бюджетна політика на рівні областей, Автономної Республіки Крим, в містах з особливим статусом Києві та Севастополі) та політику органів місцевого самоврядування (міста, села, селища).

За управлінсько-часовою ознакою доцільно виокремлювати бюджетну стратегію і бюджетну тактику. Бюджетна стратегія повинна бути побудована на стратегії соціально-економічного розвитку регіону, що передбачає вирішення масштабних завдань на довготривалій період, які визначені також і в загальнонаціональній стратегії соціально-

економічного розвитку країни. Основою реалізації бюджетної стратегії є бюджетне прогнозування, яке дає можливість здійснити оцінку найвірогідніших варіантів формування ресурсів бюджету та напрямів їхнього використання, що забезпечить досягнення визначених цілей. При цьому формуються концепції створення та використання бюджетних ресурсів.

Бюджетна політика органів місцевого самоврядування здійснюється в інтересах територіальних громад та їхніх об'єднань. Бюджетний кодекс, прийнятий у 2001 р., заклав підґрунтя для формування нової та ефективної бюджетної політики, закріпив принцип субсидіарності та програмно-цільовий підхід до розробки і виконання бюджету.

Найголовніші пріоритети бюджетної політики визначаються в основних напрямках бюджетної політики на наступний бюджетний період відповідно до цілей соціально-економічної політики держави, положень Конституції України, Бюджетного кодексу України, Указів Президента України, Програм діяльності Кабінету Міністрів України, законів України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про столицю України – місто-герой Київ", закону, що визначає особливий статус міста Севастополя, інших законів України, постанов Верховної Ради України та інших нормативно-правових актів.

Починаючи з 2002 р., бюджетна політика органів державної влади та органів місцевого самоврядування була спрямована на ліквідацію регіональних диспропорцій шляхом врегулювання міжбюджетних відносин, розширення ресурсної бази органів місцевого самоврядування, підвищення рівня соціальної захищеності населення. В основних напрямках бюджетної політики на 2002 р. стосовно місцевих бюджетів було визначено наступне:

- забезпечити зростання порівняно з 2001 р. фактичної частки місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України;
- започаткувати стратегію формування місцевих бюджетів на стабільній для кожного бюджету дохідній основі;
- удосконалити розподіл податкових надходжень між Державним бюджетом України та місцевими бюджетами. Перевести на власну доходну базу місцеві бюджети із закріпленням за ними доходних джерел на постійній основі, визначивши перелік доходів і видатків, що не враховуються при розрахунку міжбюджетних трансфертів [5].

Основним завданням політики у сфері бюджетної реформи на 2002 р. було визначено проведення наступного етапу реформи міжбюджетних відносин на основі прозорих та об'єктивних критеріїв, що ґрунтуються на стабільній системі закріплення доходних джерел за бюджетами, дієвого та досконалого розрахунку при визначенні міжбюджетних трансфертів. У складі державного бюджету було передбачено обсяги трансфертів для 685 бюджетів, у тому числі 27 регіональних бюджетів, 170 бюджетів міст обласного (республіканського Автономної Республіки Крим) значення та 488 бюджетів районів).

Пріоритетними напрямами бюджетної політики протягом 2003–2007 рр. було визначено: забезпечення безумовної збалансованості бюджету; підвищення рівня реальних доходів населення та купівельної спроможності громадян; забезпечення соціальних гарантій, соціального захисту населення та безоплатної медичної допомоги, погашення заборгованості із заробітної плати у бюджетній сфері та соціальних виплат і недопущення виникнення такої заборгованості у наступних періодах. З метою підвищення ефективності функціонування місцевого самоврядування та досягнення фінансової спроможності адміністративно-територіальних одиниць як для забезпечення власних, так і додаткових повноважень, що передаються місцевим бюджетам, необхідною умовою зазначалось зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів. Питомо

вага місцевих бюджетів у зведеному бюджеті повинна становити не менше 40% і не менше, ніж за попередній період.

Для проведення бюджетної політики на місцевому рівні основними завданнями на 2003 р. було визначено:

- стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності як фактора економічного зростання;
- планування за рахунок капітальних видатків програм місцевого значення у рівних пропорціях між регіонами;
- забезпечення переведення на казначейське обслуговування місцевих бюджетів;
- здійснення видатків на пільги та субсидії населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення та послуг зв'язку з місцевих бюджетів за рахунок субвенції з Державного бюджету України.

З метою забезпечення соціальних гарантій населенню на 2004 р. в Основних напрямках бюджетної політики передбачалося, що розмір мінімальної заробітної плати має використовуватись як базовий показник, що впливає на реальні доходи населення і оплату праці у бюджетній сфері; розмір мінімальної заробітної плати, пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги повинен наблизитися до рівня прожиткового мінімуму; перехід від системи надання пільг і субсидій населенню до надання адресної грошової допомоги категоріям населення, доходи яких нижче розміру прожиткового мінімуму.

Пріоритетним напрямом бюджетної політики у 2004 р. було завершення переходу місцевих бюджетів на обслуговування органами Державного казначейства України. З метою більш ефективного використання бюджетних коштів було запропоновано забезпечити перехід через механізм надання субвенцій місцевим бюджетам з державного бюджету здійснення ряду програм державного бюджету: забезпечення інсуліном хворих на цукровий діабет та закупівлю лікарських препаратів; інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів та забезпечення підручниками учнів загальноосвітніх шкіл. Побудову трансфертних відносин між районними бюджетами та бюджетами міст районного значення, селищ, сіл було запропоновано врегулювати законодавчо з використанням нормативів бюджетної забезпеченості, які затверджуються Кабінетом Міністрів України, без урахування коефіцієнтів впливу факторів щодо нормативів штатної чисельності працівників [6].

Враховуючи низький рівень експлуатаційної безпеки житлово-комунального господарства та його соціальне значення, пріоритетним напрямом спрямування державних централізованих капітальних вкладень було визначено будівництво і реконструкцію об'єктів житлово-комунального господарства, що мають загальнодержавне або міжрегіональне значення.

Забезпечення соціального спрямування бюджетів було продовжено в Основних напрямках бюджетної політики на 2005 р. Так, з метою встановлення міжпосадових (міжкваліфікаційних) співвідношень в оплаті праці працівників бюджетної сфери передбачалось запровадження у 2005 р. Єдиної тарифної сітки. Підвищення заробітної плати працівникам бюджетної сфери (мінімальної заробітної плати та відновлення міжпосадових (міжкваліфікаційних) співвідношень в оплаті праці), яка утримувалась з місцевих бюджетів, мало забезпечуватись відповідними ресурсами. Загальний розрахунковий обсяг видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, має бути збільшений, враховуючи підвищення мінімальної заробітної плати та відновлення міжпосадових співвідношень, індекс зростання

споживчих цін та інші об'єктивні фактори зростання вартості соціальних послуг. Для підтримки малозабезпечених та соціально незахищених громадян планувалось запровадження системи надання адресної допомоги окремим категоріям населення.

Для більш ефективного стимулювання органів місцевого самоврядування щодо нарощування показників доходів державного бюджету, які є джерелом перерахування дотації вирівнювання, в Основних напрямках бюджетної політики на 2005 р. було рекомендовано докорінно переглянути принципи надання додаткової дотації місцевим бюджетам у результаті перевиконання планових показників таких доходів державного бюджету [7].

Бюджетна політика на 2006 та наступні роки спрямована на виконання завдань, визначених Президентом України та Програмою діяльності Кабінету Міністрів України "Назустріч людям", і передбачала створення умов для постійного підвищення реальних доходів населення, якості життя та якості державних послуг, соціально-економічний розвиток регіонів та їхнього економічного потенціалу, зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів [8]. Основною характеристикою бюджетної політики на 2006 р. стало збільшення обсягу бюджету розвитку із збереженням соціальної спрямованості бюджету. Інвестиційний розвиток країни потребує зміцнення інвестиційної складової бюджетів усіх рівнів, збільшення частки видатків розвитку.

Основними завданнями бюджетної політики на 2007 р. передбачалося: забезпечення реальної збалансованості бюджету; виконання програм енерго-збереження; сприяння розвитку підприємницької діяльності; забезпечення реалізації соціальних гарантій та соціального захисту вразливих верств населення; розширення бази та вирівнювання умов оподаткування внаслідок скасування пільг; запровадження оподаткування доходів від отримання спадщини, подарунків, операцій з майном та нерухомістю; удосконалення процедури продажу через відкриті аукціони земельних ділянок несільськогосподарського призначення разом з розташованими на них об'єктами приватизації.

Бюджетна політика щодо територіальних громад на 2007 р. була спрямована на збільшення фінансової самодостатності бюджетів шляхом подальшої децентралізації управління бюджетними коштами, що передбачає передачу їм державних повноважень і відповідних бюджетних ресурсів з центрального та обласного рівнів, розширення податкової бази таких бюджетів.

Починаючи з 2008 р., Кабінетом Міністрів України були розроблені та схвалені Декларації цілей та завдань бюджету на наступний бюджетний період (Бюджетні декларації) [9]. У цих документах, крім загальнодержавних, визначалися цілі бюджетної політики на місцевому рівні, завдання та шляхи їхнього досягнення, які узагальнено у табл. 1. Так, протягом 2008–2011 рр. зроблено акцент на таких цілях:

- забезпечення комплексного розвитку регіонів на основі поєднання державних і регіональних соціально-економічних програм;
- стимулювання комплексного і динамічного регіонального розвитку, посилення ролі органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади;
- посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади;
- проведення реформування міжбюджетних відносин з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіонів.

Отже, основна ціль бюджетної політики на місцевому рівні полягає у забезпеченні стабільного соціально-економічного розвитку та підвищенні фінансової забезпеченості органів місцевого самоврядування для виконання власних та делегованих повноважень.

Таблиця 1

Цілі та завдання бюджетної політики органів місцевого самоврядування у 2008–2011 рр.

Рік	Завдання	Шляхи досягнення
2008	Ціль: Забезпечення комплексного розвитку регіонів на основі поєднання державних і регіональних соціально-економічних програм [9]	<p>Напрямок: Стимулювання комплексного та динамічного регіонального розвитку</p> <p>1) чітке розмежування рівні видатків на виконання делегованих державою і власних повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;</p> <p>2) уточнення та конкретизація видатків, що здійснюються з бюджетів усіх рівнів;</p> <p>3) посилення ролі органів місцевого самоврядування у плануванні, фінансуванні та організації надання соціальних послуг;</p> <p>4) передбачення органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства коштів на відшкодування різниці в цінах/тарифах на житлово-комунальні послуги у разі, коли затверджені тарифи не відшкодовують у повному обсязі економічно обґрунтовані витрати суб'єктів господарювання, що виробляють/надають такі послуги;</p> <p>5) розмежування між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування всіх рівнів видатків на розвиток фізичної культури і спорту з метою недопущення розпорощення бюджетних коштів і використання їх різними суб'єктами на одні і ті самі заходи та проведення відповідної передачі видатків.</p>
	1. Удосконалення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, децентралізація фінансових ресурсів, передбачених на здійснення централізованих заходів і виконання програм, через запровадження механізму надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам	<p>1) розширення джерел дохідної частини місцевих бюджетів;</p> <p>2) законодавче врегулювання місцевих податків і зборів (надання права органам місцевого самоврядування самим встановлювати граничні розміри податків і зборів);</p> <p>3) забезпечення пріоритетного спрямування державних інвестиційних ресурсів на розбудову та модернізацію інфраструктури регіонів (активізація залучень інвестиційних ресурсів);</p> <p>4) використання фінансових важелів для подолання диспропорцій соціально-економічного розвитку територій;</p> <p>5) забезпечення підвищення питомої ваги загального фонду місцевих бюджетів у загальному фонді зведеного бюджету порівняно з відповідним показником за попереднім періодом.</p>
	2. Зниження диспропорції в ресурсній базі місцевих бюджетів та створення додаткових умов для її збільшення	<p>1) уточнення методики розрахунку індексу відносної податкоспроможності;</p> <p>2) удосконалення обрахунку коефіцієнта вирівнювання "альфа";</p> <p>3) застосування коефіцієнта вирівнювання до всіх місцевих бюджетів, які щороку нарощують дохідну базу;</p> <p>4) перегляд (удосконалення) розрахунку нормативів бюджетної забезпеченості та коригувальних коефіцієнтів;</p> <p>5) удосконалення механізму надання міжбюджетних трансфертів;</p> <p>6) забезпечення співфінансування з місцевих бюджетів інноваційних та пілотних проектів, що запроваджуються в житлово-комунальному господарстві.</p>
	3. Посилення стимулюючої зацікавленості місцевих органів складової міжбюджетного регулювання у частині підвищення виконавчої влади до нарощення дохідної бази місцевих бюджетів та економії бюджетних коштів	<p>1) удосконалення методики розрахунку індексу відносної податкоспроможності;</p> <p>2) удосконалення обрахунку коефіцієнта вирівнювання "альфа";</p> <p>3) застосування коефіцієнта вирівнювання до всіх місцевих бюджетів, які щороку нарощують дохідну базу;</p> <p>4) перегляд (удосконалення) розрахунку нормативів бюджетної забезпеченості та коригувальних коефіцієнтів;</p> <p>5) удосконалення механізму надання міжбюджетних трансфертів;</p> <p>6) забезпечення співфінансування з місцевих бюджетів інноваційних та пілотних проектів, що запроваджуються в житлово-комунальному господарстві.</p>
	4. Виконання програм розвитку регіонів на середньострокову перспективу з урахуванням пропозицій органів місцевого самоврядування щодо науково обґрунтованих пріоритетних напрямів регіонального розвитку	<p>1) підготовка типових бюджетних програм та підпрограм;</p> <p>2) визначення показників виконання бюджетних програм;</p> <p>3) визначення методологічних засад проведення моніторингу та оцінки програм.</p>
5. Розроблення теоретико-методологічних засад ПЦМ планування видатків місцевих бюджетів		

Продовження таблиці 1

<p>6. Створення інституціональних і нормативно-правових передумов реформування місцевого самоврядування</p>	<p>1) внесення змін до законодавства про місцеве самоврядування, податкового та митного законодавства; 2) внесення змін до Бюджетного кодексу України в частині міжбюджетних відносин; 3) спрощення процедури казначейського обслуговування місцевих бюджетів.</p>
<p>2009</p>	<p>Напрямок: державна політика щодо фінансового забезпечення місцевих бюджетів² Ціль: Стимулювання комплексного і динамічного регіонального розвитку, посилення ролі органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади [10] 1. Створення належних умов для виконання органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади покладених на них функцій; 2. Запровадження нових інструментів стимулювання регіонального розвитку</p>
<p>2010</p>	<p>Напрямок: державна політика щодо фінансового забезпечення місцевих бюджетів³ Ціль: Посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади [11] Створення належних умов для виконання органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади покладених на них функцій</p>

Продовження таблиці 1

Напрямок: реформування міжбюджетних відносин ⁴	
Ціль: забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіонів [12]	
Удосконалення системи міжбюджетних трансфертів у видатках державного бюджету та методики розрахунку коефіцієнта вирівнювання для місцевих бюджетів	1) посилення стимулюючої складової частини міжбюджетного регулювання шляхом забезпечення взаємозв'язку між коефіцієнтом вирівнювання "альфа" та середнім індексом виконання розрахункових показників місцевих бюджетів, що враховуються під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів, за останні три бюджетні періоди із забезпеченням стабільного обсягу фінансових ресурсів, що спрямовуються на цю мету.
Врегулювання взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами та підвищення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування	1) підвищення фінансової спроможності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування шляхом закріплення за ними додаткових доходних джерел; 2) підвищення рівня зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні обсягу надходжень до місцевих бюджетів; 3) збільшення інвестиційної складової частини місцевих бюджетів, зокрема шляхом збільшення кількості джерел надходжень до бюджету розвитку; 4) удосконалення системи надання та використання субвенцій на реалізацію цільових інвестиційних проектів соціально-економічного розвитку; 5) зменшення диспропорції в ресурсній базі місцевих бюджетів та сприяння створенню умов для її збільшення; 6) удосконалення механізму розрахунку видатків, що враховуються під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів, зокрема шляхом наукової обґрунтованості розрахунків нормативів бюджетної забезпеченості та коригувальних коефіцієнтів до них, а також застосування з цією метою галузевих стандартів надання суспільних послуг; 7) систематизація видаткових повноважень місцевих бюджетів; 8) використання фінансових важелів подолання диспропорцій соціально-економічного розвитку території; 9) розмежування повноважень між державним та місцевими бюджетами на засадах збалансування загальнодержавних і регіональних інтересів; 10) розроблення програм розвитку регіонів на середньострокову перспективу на основі науково обґрунтованих пріоритетів регіонального розвитку та з урахуванням пропозицій органів місцевого самоврядування; 11) удосконалення методології середньострокового бюджетного планування шляхом запровадження середньострокових бюджетних обмежень; посилення зв'язку річного і середньострокового бюджетного планування; 12) узгодження бюджетних програм місцевих бюджетів з планами на середньострокову перспективу в рамках середньострокових бюджетних обмежень.
2011	

¹ Декларація цілей та завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетна декларація), схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. № 316.

² Декларація цілей та завдань бюджету на 2009 рік (Бюджетна декларація), схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2008 р. № 160.

³ Декларація цілей та завдань бюджету на 2010 рік (Бюджетна декларація), схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2009 р. № 151.

⁴ Декларація цілей та завдань бюджету на 2011 рік (Бюджетна декларація), схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2010 р. № 315.

У 2011–2013 рр. з метою проведення ефективної бюджетної політики, спрямованої на розв'язання основних завдань соціально-економічного розвитку України і адміністративно-територіальних одиниць та вдосконалення бюджетного процесу, необхідно прийняти ряд законодавчих актів України, зокрема, стосовно бюджетного регулювання, проведення адміністративно-територіальної реформи та правового забезпечення статусу адміністративних органів, впорядкування повноважень органів місцевого самоврядування різних територіальних рівнів. Отже, цілі бюджетної політики щодо пріоритетності залежать від рівня та якості життя населення, рівня соціально-економічного розвитку країни та фінансової спроможності регіонів. Бюджетна політика повинна формуватися і реалізуватися на наукових засадах, відповідати соціально-економічній стратегії держави і національним інтересам.

Дослідивши основні завдання бюджетної політики в контексті пріоритетів фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, *визначено наступне:*

- з метою підвищення фінансової спроможності та самостійності органів місцевого самоврядування необхідно розширити джерела доходів для місцевих бюджетів;
- для посилення інвестиційної складової частини місцевих бюджетів слід збільшити обсяги надходжень до бюджету розвитку та удосконалити систему надання субвенцій на реалізацію цільових інвестиційних проектів соціально-економічного розвитку;
- з метою зменшення диспропорції в ресурсній базі місцевих бюджетів та удосконалення механізму розрахунку видатків, що враховуються під час визначення обсягу міжбюджетних трансфертів, необхідно розробити методичку розрахунків нормативів бюджетної забезпеченості та коригувальних коефіцієнтів до них, а також застосовувати з цією метою галузеві стандарти надання суспільних послуг;
- для забезпечення децентралізації бюджетних ресурсів слід законодавчо закріпити, що питома вага місцевих бюджетів у зведеному бюджеті повинна становити не менше 40%;
- для підвищення ефективності використання бюджетних коштів необхідно здійснити громадське обговорення результатів виконання найважливіших бюджетних програм та досягнення передбачених ними цілей; залучати громадськість до участі в обговоренні актуальних питань розвитку бюджетної сфери.

Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, що створить необхідне підґрунтя для практичного втілення цілей бюджетної політики на місцевому рівні. Одночасно потребують *подальших розвідок* проблеми вдосконалення інструментів реалізації бюджетної політики.

Література

1. *Фінансово-кредитний словарь / Под общей ред. А. Г. Грязновой. – М.: Фин. и стат., 2002. – 552 с.*
2. *Фінанси: Підруч. / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.*
3. *Кравченко В. І., Лилик О. Я. Основи муніципальної бюджетної політики: Навч. прогр. для працівників місцевого самоврядування. Кн. 5. – К.: Асоціація міст України та громадян, 2006. – 142 с.*
4. *Ковалёва Т. М. Бюджет: Учеб. пособ. – М.: КНОРУС, 2005. – 152 с.*
5. *Постанова Верховної Ради України "Основні напрямки бюджетної політики на 2002 р. (Бюджетна резолюція)" від 21 червня 2001 р. № 2543-III // <http://www.auc.rql.net.ua/uk/zakonodavstvo/BR%202002.html>.*
6. *Постанова Верховної Ради України "Пропозиції Верховної Ради України до*

- Основних напрямів бюджетної політики на 2004 рік" від 19 червня 2003 р. № 987-IV // <http://www.minfin.gov.ua>.
7. Постанова Верховної Ради України "Пропозиції Верховної Ради України до Основних напрямів бюджетної політики на 2005 рік" від 24 червня 2004 р. № 1854-IV // http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=41513
 8. Постанова Кабінету Міністрів України "Основні напрямки бюджетної політики на 2006 рік" від 1 червня 2005 р. № 411 // <http://www.minfin.gov.ua>.
 9. Постанова Кабінету Міністрів України "Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетна декларація)" від 1 березня 2007 р. № 316 // <http://www.yurist-online.com/zakoni/003/04/004369.php>.
 10. Постанова Кабінету Міністрів України "Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2009 рік" від 5 березня 2008 р. № 160 // <http://www.minfin.gov.ua>.
 11. Постанова Кабінету Міністрів України "Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2010 рік (Бюджетної декларації)" від 25 лютого 2009 р. № 151 // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=151-2009-%EF>.
 12. Постанова Кабінету Міністрів України "Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2011 рік (Бюджетної декларації)" від 19 квітня 2010 р. № 315 // http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP100315.html.

Редакція отримала матеріал 10 грудня 2010 р.